

ONOMÀSTICA ARAGONESA AL DICIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

Hèctor MORET I COSO

En el transcurs d'un buidatge de lèxic presentat com a propi de diverses poblacions aragoneses de parla catalana contingut en els deu volums del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, de mossèn Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll,¹ m'he trobat amb tot un seguit de topònims i antropònims procedents d'aquestes poblacions —i de poblacions aragoneses de llengua no catalana— que m'ha semblat oportú agrupar per ordre alfabètic i presentar tal i com els he trobat en aquesta magna obra lexicogràfica.²

Sobre la motivació que m'ha dut a fer aquest buidatge ha estat el de facilitar, d'alguna manera, a hipotètics investigadors la ràpida consulta d'uns materials que no sempre es tenen en compte quan es dur a terme una investigació sobre l'onomàstica en terres aragoneses. Amb això no vull indicar que l'investigador interessat s'haja d'estalviar la consulta d'aquesta gran obra lexicogràfica, sinó que, pel contrari, entenc que amb aquest recull es vol fer més palesa la necessitat de la consulta sovintejada del *Diccionari Català-Valencià-Balear* per part dels investigadors de les llengües d'Aragó. A més, aquests hipotètics investigadors han de tenir en compte que per tractar-se d'un buidatge manual sempre hi ha el risc de no haver estat exhaustiu del tot.

Vet ací la llista d'aquests topònims i antropònims:

---

¹ Veuu el meu article «Lèxic de l'Aragó catalanòfon al *Diccionari Aguiló* i al *Diccionari Català-Valencià-Balear*» publicat al número 5 d'aquesta revista, pàgs. 91-126.

² M'he estalviat de reproduir els breus fragments, trets de la llengua escrita, on figura el topònim o l'antropònim en qüestió.

2. ABELLA. **1. top. b)** Llogaret del terme d'Espés (Ribagorça). *Etim.*: El nom topogràfic *Abella*, que Baleri (Orig. 53)³ creia, tal volta encertadament, que entrava en la formació del nom *Malavella*, no s'explica satisfactòriament com a procedent de **apicūla**, malgrat d'intentar-ho explicar l'autor citat. Sembla més obvi cercar l'origen de tal nom en l'etrusc-llatí **Abella**, antic nom de l'actual ciutat de *Avella* (Itàlia) (cf. Menéndez Pidal en ELH, I, LIX).

ABELLAR. *II top. 3.* *Los Abellarets*: una partida rural, en territori aragonès (Butll. C. Exc. Cat., XI, 183). *Etim.*: del llatí ***apicūlare**, mat. sign.⁴

AÇANUI. *top.* Poble de la comarca de la Llitera. *Etim.*: desconeguda; segurament pre-romana.

AGUINALIU. *top.* Poblet del Ribagorça en la frontera de la llengua catalana. *Fon.*: [ginalíu].⁵ *Etim.*: sembla una metàtesi d'*àguila-niu*, composició semblant a la de *Pinos-puente*.

AIGUAVIVA. **3. top.** *Aiguaviva de Bergantes*: poble de la comarca de Matarranya (Aragó), on es parla català de transició. *Etim.*: del llatí **aqua vīva**, 'aigua viva'.

ALABART. Llin. de [...] Fraga... . *Etim.*: del nom propi germ. **Alawart** (cfr. Förstemann Altd. Nb. I, 54).

ALBELDA. **1. top.** Vila de la Llitera, situada a l'esquerra del canal d'Aragó; el seu llenguatge és català. **2. Llin.** de la prov. d'Osca. *Fon.*: [albēlda] (La Llitera). *Etim.*: de l'àrab **al·belda** 'la ciutat'.

ALCAMPELL. *top.*: V. Campell.

ALCANAR. *top. b)* Llogaret del municipi de Gavassa (Ribagorça). *Etim.*: de l'àrab **al·kanā**, 'el canal'.

ALCOLEIA. *top.*: V. Alcoleja, || 1.

ALCOLEJA. *top.* || 1. Forma antiga del nom de *Alcolea* (de Cinca), vila situada en el part. jud. de Fraga (prov. d'Osca) i que no parla català. *Etim.*: de l'àrab **al·kolaj'a**, 'el castellet'.

2. ALER. || 1. Llin. de la prov. d'Osca. || 3. *top.* Poble agregat al municipi de Benavarre (Ribagorça). *Fon.*: || 3, [alé] (occ.).

³ Per no allargar en excés aquest recull m'estavio de desenvolupar les abreviatures bibliogràfiques que sovint acompanyen els comentaris etimològics del DCVB i que es poden consultar en el primer volum d'aquest diccionari.

⁴ Amb *mat. sign.* s'indica en el DCVB que el mot que acompanya té el mateix significat en la llengua d'on procedeix i en català, en concret amb el significat que trobem en l'article d'on he extret el topònim o antroponim.

⁵ En aquest mateix volum del DCVB es consigna la forma **Aguilaniu** en relació amb aquest poblet.

ALGAIÓ. *top.* Llogaret del municipi de Tamarit de la Llitera.

ALINS. *top.* 2. Llogaret del municipi Les Pauïls (Ribagorça). *Etim.:* en l'Acta Cons. Seu U. (segle IX) apareix aquest poble amb la forma *Helinse*, que Meyer-Lübke (Noms lloch Urg. 26) inclou entre els noms d'origen obscur. Segons Le Flamanc, ve del celta **al-in**, 'alt camí', però sembla més probable un origen basc, que podria esser un derivat col·lectiu en *-tze* del basc **irin** 'farina' o de **ilinti** 'tió' (segons Coromines Est. 85).

ALMÚNIA. 1. *top.* **b)** *L'Almúnia de Sant Llorenç:* llogaret del municipi de Lluçàs (Ribagorça). *Etim.:* de l'àrab **al-munja** 'el jardí' (cfr. Dozy Suppl. II, 620).

ALTABÀS. *Llin.* de [...] Binéfar... \ *Etim.:*⁶ potser del nom propi d'home germ. **Haltbad**.

ALTORRICÓ. *top.* Poblet de la comarca aragonesa de La Llitera, on es parla català.

ANETO. *top.* Poblet i muntanya de la Vall de Barravés, en l'Alt Ribagorça. *Etim.:* d'origen basc, segons Coromines Est. 147.

ANTONI. *Sant Antoni top.* Un llogaret del municipi de Monesma. *Etim.:* del nom propi llatí **Antonius**.

ARDANUI o **ARDENUI.** 1. *top.* Llogaret del municipi de Castanesa (Ribagorça). 2. *Llin.* Existent a [...] Osca. *Etim.:* d'origen basc, amb el sufix *-oi* (cfr. Menéndez Pidal en RFE, V, 240).

ARENY. *II top.* 2. Poble situat dins de la província d'Osca, en la partió d'aquesta amb la de Lleida, a la vorera dreta del riu Noguera Ribagorçana, prop de Benavarre. La gent de llengua castellana l'anomena *Arén*. *Etim.:* probablement d'una forma llatina **arēnium** o **arēnĕum** (derivat de **arēna**), 'lloc d'arena'. El nom d'Areny de Ribagorça apareix escrit antigament *Arinio* (a. 823), *Aregno* (a. 1055) i *Arenn* (a. 1165), formes citades per J. Coromines en RLiR, XXIII, 44.

BACIVER. *El Baciver de Castanesa:* banda o partida de terra situada devora Castanesa (Ribagorça), on fan anar les bacives⁷ dels pobles propers perquè hi engreixin i poder-les vendre grasses en venir l'estiu. \ *Etim.:* derivat de *baciva*, del llatí **VACIVA** 'buida', això és, que no cria.

BAELLA. 1. *top.* *La Baella:* paratge situat entre Claravalls i Berganui (Ribagorça). *Etim.:* segons J. Coromines (RLiR, XXIII, 45), del llatí **vadĕlla**, plural diminutiu de **vadum**, 'gual'.

⁶ Amb el símbol \ indico que l'etimologia presentada procedeix del mot al qual ens ha remet el DCVB.

⁷ *Baciva.* f. 1. Ovella que no cria o no està fecundada. També es diu de les cabres, i a vegades de les vaques i egües que no crien (DCVB).

BALLABRIGA. 1. *top.* Llogaret agregat al municipi de Beranui, en la ribera de l'Isàbena (Ribagorça). 2. *Llin.* existent a Barcelona, Valls i Vila-seca. *Fon.:* [beʎabriga] (en la pronúncia local). *Etim.:* del gàl·lic **Valabriga** (J. Coromines en Congr. Barc. 410).

BALDELLOU. *Llin.* existent a [...] Benavarre...⁸

BARASTULL. *Llin.* que existia antigament a Calaceit.

BARRAFON. *Llin.* existent a [...] Fraga.

BARRAVÉS. 1. *top.* *Vall de Barravés:* comarca regada pel riu Noguera Ribagorçana i que arriba de S a N des de l'aiguabarreig del Flum de Tor fins més amunt de Vilaller, que és la capital comarcal.

BAYASQUES. *Llin.* existent a Arén...⁹

BAYET. *Llin.* existent a [...] Fraga...

BELLMUNT. 1. *top.* **e)** *Bellmunt de Mesquí:* poble del Matarranya (Baix Aragó), a la vora del riu Mesquí. *Etim.:* del llatí **bellu monte**, 'muntanya bella'.

BENASC. *top.* Vila aragonesa de la província d'Oasca, anomenada *Benasque* en el llenguatge del país, que és un dialecte aragonès molt influït pel català.¹⁰

BENAVARRI o **BENAVARRE** (oficialment escrit *Benabarre*). *top.* Vila de llenguatge català situada en el Ribagorça aragonès. *Etim.:* incerta. S'ha suposat que era compost del basc **barri**, 'nou' (RFE, V, 245) o un híbrid aràbig-hispànic **Aben-Nabarr**, 'fill de navarrès' (Men. Pidal Orig. 536), però Coromines hi posa dificultats (RLiR, XXIII, 46) i creu més possible que l'origen sia el basc **benabarr**, 'baix-navarrès', nom que li hauria vingut d'alguna persona procedent de la baixa Navarra.

BENIFONS. *top.* Llogaret del municipi de Montanui (Alt Ribagorça). *Fon.:* [beñifóns] (occ.).

BERGANUI. *top.* Poblet agregat al municipi d'Areny, en el Ribagorça. *Etim.:* segurament pre-romana. És la mateixa arrel de *Berga*, i el sufix *-ui* sembla esser d'origen basc.

BERIC. *top.* *La Canyada de Beric:* poble de la comarca del Matarranya (Baix Aragó). *Fon.:* [beřík] o [beřič] (en el parlar local i comarcal). *Etim.:* incerta, com és incert si la pronúncia originària és *Beric* o *Beritx*. En l'edat mitjana es troba docu-

⁸ Veeu ací mateix Valldellou.

⁹ Com es pot veure en aquest cas el DCVB grafia a la castellana el nom del municipi d'Areny de Noguera.

¹⁰ En realitat en el parlar de la Vall de Benasc el nom de la capital d'aquesta vall és *Benàs*.

mentat *Berix* (a. 1195, 1202, 1209) i *Berig* (a. 1403). Potser és una reducció del nom personal germ. **Alberich**, però no és gens segur. L'etimologia àrabiga **albāriḳ**, 'terres dures', proposada per Asín, no és acceptable (cf. J. Coromines en RLiR, XXIII, 54-56).

BERNADÓ. 2. *Llin.* existent a [...] Sopeira...

BESEIT. *top.* Poble del Baix Aragó. *Fon.:* [beʒéit] (occ.). *Etim.:* de l'àrab **abū Zeïd**, o potser de **beït Zeïd**, 'casa de Zeïd' (J. Coromines en RLiR, XXIII, 48-49).

BESELGA. *top.* Despoblat en terme d'Estivella (Baix Aragó). *Etim.:* del llatí **basīlica**, 'església'.

BETESA. *top.* Poblet situat al NE de Benavarre (Alt Ribagorça). *Etim.:* incerta; però davant les formes medievals *Bellasia* (a. 918) i *Vellasia* (a. 964), Coromines opina que *Betesa* ve d'un cognom llatí **Abellasius**; la conversió de *-ll-* en *-t-* s'explica com a tractament típic del gascò i de l'aragonès de Sobrarbe (RLiR, XXIII, 49).

BIBILS. *top.* Llogaret del municipi de Bonansa (Alt Ribagorça).

BINÉFAR. *top.* Vila situada a pocs quilòmetres al SO de Tamarit de la Llitera.

BISSALIVONS. *top.* Llogaret de la Torre d'Isàvena (Ribagorça).

BONANSA. *top.* Poble de 300 habitants, situat a la dreta del Noguera Ribagorçana, al NE de Benavarre. *Etim.:* incerta. Potser del llatí **bona ansa**, 'bona collada', segons J. Coromines (RLiR, XXIII, 50).

2. **BONO.** 1. *top.* Poble de la Vall de Barravés (Ribagorça). *Etim.:* el topònim ribagorçà *Bono* apareix escrit *Bonnobe* l'any 978 i *Boneu* l'any 1620. Aquestes formes indiquen un origen pre-romà anàleg al dels topònims *Àneu* (de **Annābe**), *Ordino* (de **Ordināve**), etc. Coromines indica la possibilitat que *Bono* vingui del basc *buno-be*, 'sota el pujol' (RLiR, XXIII, 51).

BORRULL. *Llin.* existent a Les Paüls.

1. **BOVERAL.** *top.* a) *Los Boverals:* partida de terra en el partit judicial de Vall-de-roures. \ *Etim.:* 'bovalar', tros de terra tancat on pasturen els bous.

BUIRA. *top.* 1. b) Llogaret del municipi de Bonansa (Alt Ribagorça).

CALASSANÇ. *top.* Poble de la comarca de la Llitera. *Etim.:* de l'àrab **ḳal'a Saṅç**, 'castell de Saṅç' (nom personal romànic).

CALASSEIT (escrit també *Calaceit*). *top.* Vila situada en el Baix Aragó, però de llenguatge català. *Fon.:* [kalaséit] (occ.). *Etim.:* probablement de l'àrab **ḳal'a Zeïd**, 'castell de Zeïd' (nom personal).

2. **CALDERONA.** *top.* Serrat de muntanyes que davalla de Terol entre Sogorb i la província de València cap a Murvedre, on acaba.

CALVERA. *top.* 1. Poble de la Ribera d'Isàbena (Ribagorça). *Etim.:* del llatí **calvaria** 'cap pelat', 'muntanya pelada'.

CALLADRONES. *top.* Poble situat en el Ribagorça. *Etim.:* del llatí **casa Latronis**, 'casa de Lladró' (nom personal aragonès). En l'any 1279 està documentada la forma *Casaladrons* (J. Corominas en RLiR, XXIII, 53).

CAMPELL. *top.* Nom d'un poblet situat prop de Tamarit de la Llitera. *Etim.:* del llatí **campĕllu**, 'camp petit'.

CAMPORRELLS. *top.* Poble situat en la comarca de la Llitera. *Fon.:* [kam-puřĕłs]. *Etim.:* segons J. Corominas (RLiR, XXIII, 54), del llatí **campos burrellos**, 'camps rojos'. En l'edat mitjana estan documentades les variants *Caboregs* (a. 1063), *Caborrels* (a. 1067), *Campo Borrellus* (a. 1165).

CANELLES. 2. *Llin.* existent a [...] Montanui... . *Etim.:* del llatí **cannĕllas**, 'canyetes'.

CANYADA. *top.* a) *La Canyada de Beric:* nom de lloc en la comarca del Matarranya. *Etim.:* derivat de *canya*. Els topònim *Canyada* corresponen al cast. *Cañada* amb el significat de 'vall estreta', 'faixa de terreny on creixen canyes'.

CAPCERETA. *top.* *Capcereta roia:* muntanya situada prop de Castanesa (Ribagorça).

2. **CARDELL.** *top.* 2. Llogaret agregat al municipi de Fraga. *Etim.:* probablement d'un cognom llatí ***Cardĕllus**, variant de ***Cardĕlus**, que està documentat com a cognom en inscripcions africanes en llatí (cfr. Thes. L. Lat., Onom. II).

CASSERRES. *top.* b) Poble de 470 habitants, situat en el Ribagorça, comarca de Benavarre.¹¹

CASTANESA. *top.* Vila de devers 300 habitants situada en el Ribagorça aragonès, de llengua catalana. *Etim.:* desconeguda. Sembla que s'ha de considerar aquest nom pertanyent a la nombrosa sèrie dels topònims que duen el sufix pre-romà *-esa*, com *Manresa*, *Albesa*, *Artesa*, etc. (cfr. Meyer-Lübke en Hom. MP, I, 72).

CASTARLENAS. *Llin.* existent a [...] Tamarit...

2. **CASTELLÓ.** *top.* 1 f) *Castelló del Pla:* poblet del municipi de Pilçà, en el Ribagorça. *Etim.:* del llatí ***castellōne**, 'castellet'.

CASTELLONROI. *top.* Poble de la comarca de La Llitera.

CASTERNER. *top.* *Casterner de Montanui:* poblet de l'Alt Ribagorça, agregat al municipi de Montanui. *Etim.:* de *castell ner* (= 'castell negre') per assimilació. En el Nomb. fochs Cat., a. 1359, apareix escrit *Loch de Casteneri* (Col. Bof. XII, 73).

¹¹ Deshabitat en l'actualitat.

CASTIGALEU. *top.* Poble situat a la Ribera d'Isàbena (Ribagorça).

2. CINCA. 1. top. Riu que neix en la part septentrional de la província d'Osca, prop de la frontera francesa, i baixa cap al S prop de la frontera catalano-aragonesa, passa per Fraga i Massalcorreig i desaigua al Segre sota la Granja d'Escarp. *Etim.:* d'origen pre-romà, de l'antiga llengua ibèrica segons Hübner Monum. Iber. CIV.

CIRÉS. *top. 1.* Poblet de poques cases situat en el Ribagorça, dins la província d'Osca, en el camí de Pont de Suert a Bonansa. *Etim.:* contracció de *cirers*, pl. de *cirer*, 'cirerer'.

CLARAMUNT. 2. *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.:* del llatí *clāro mōnte*, 'muntanya clara'.

2. CLARIÓ. *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.:* del cognom llatí *Clāriōne*.

3. CORBELLA. 2. *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.:* probablement del llatí *cŭrvĕlla*, dim. de *cŭrva*, 'corba'.

CORNUDELLA. top. 1 b) *Cornudella de Ribagorça:* municipi del partit judicial de Benavarre i format d'alguns pobles vora el Noguera Ribagorçana, cap dels quals en particular duu el nom de Cornudella. *Etim.:* del llatí *cornŭtĕlla*, dim. de *cornŭta*, 'banyuda', 'angulosa'. A un document ribagorçà de l'any 968 es troba citat el «chastro Cornudella» (Rev. Arch. 1919, p. 314).

COSCOLLA. top. Llogaret agregat a Muntanyana (Ribagorça). *Etim.:* forma femenitzada de *coscoll* \ del llatí *cuscŭliu*, mat. sign. | | 1.

CRETES. top. b) Poble de llengua catalana en el Baix Aragó, part. jud. de Vallderoures.

DENUI. top. Llogaret anexe de Nerill en la Ribera d'Isàbena (Alt Ribagorça). *Etim.:* preromana, derivat amb el sufix *-ui* abundant en la toponímia pirenenca (Ardanui, Beranui, etc.).

ENCANADÉ. top. Muntanya situada en la cruïlla de Catalunya, València i Aragó.

ENTENÇA. 1. top. Poblet agregat a Calladrons, en el Ribagorça. **2.** Nom d'una família noble aragonesa que tingué membres importants en la vida política i militar dels segles XII, XIII i XIV. *Fon.:* [ɛntɛnsa] (Ribagorça).

ESCARLÀ. top. Poblet agregat al municipi de Sopeira (Ribagorça). *Etim.:* compost de l'article *es* i del substantiu *carlà* (= castlà o catllar), però també pot venir del nom personal gòtic *Scarilane* (cf. Coromines en RFH, V, 15).

ESCARNER. top. Poblet agregat al municipi de Montanui (Ribagorça).

ESCARPENTER. Llin. existent a [...] Fraga... *Etim.:* del provençal *carpenter*, 'fuster', precedit de l'article *es* (= *es carpenter*, cf. el fr. *Lecarpentier*).

ESPÈS. *top.* Poblet de la Ribera d'Isàbena, en l'Alt Ribagorça.

ÉSSERA. *top.* Riu aragonès, que neix al peu de la Maladeta, recorre de N a S el Ribagorça i desaigna en el Cinca, no lluny de Barbastre. *Etim.:* obscura, segurament preromana.

1. **ESTALL.** *top.* 2. *L'Estall:* llogaret agregat a Lliterà en el Ribagorça.

ESTET. *top.* Poblet de la Vall de Barravés, agregat a Bono (Alt Ribagorça).

ESTOPANYÀ. *top.* Poble de la Llitera.

ESTOPINYÀ. *Llin.* existent a Calaceit.... *Etim.:* del nom de poble *Estopiñan*, de la província d'Ozca.¹²

2. **FAIÓ.** *top.* Poble aragonès de la ribera de l'Ebre, que és el darrer poble on es parla català. *Etim.:* de l'àrab *Fayūn*, nom de persona (com el nom *Benifaió* que es troba com a toponímic en el País Valencià).

FAVARA. *top. e)* *Favara de Matarranya:* poble del Baix Aragó, que parla català de transició a l'aragonès.¹³ *Etim.:* de l'àrab *faḡḡāra*, 'font, brollador'.

FEIXA (*Feixes* o *Fexas*). *Llin.* existent a [...] Montanui, etc. *Etim.:* del llatí *fascia*, 'faixa'.

FERRÀS. *Llin.* existent a [...] Serradui... *Etim.:* del llatí *ferracēu, 'de ferro'.

4. **FET.** *top.* Poble de l'Alt Ribagorça.

FINESTRES. *top. 1 a)* Llogaret agregat a Fet, en l'Alt Ribagorça. *Etim.:* pl. de *finestra*. No sembla fonamentada l'opinió de Balari Oríg. 223, que deia que el toponímic *Finestres* no tenia res a veure amb el llatí *fenēstra* sinó que era derivat de *finis* amb el sufix *-ter*. La comparança que fa Balari d'aquesta derivació amb la de *dexter* i *sinister* es inadequada.

FITA. *Llin.* existent a [...] Benavarre... *Etim.:* del llatí *fīcta*, 'ficada'.

2. **FOLC.** *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.:* del nom propi *Fūlcus*, d'origen germànic (*Fulco*): cf. Aebischer Onom. 19; Förstemann Altd. Nb I, 547.

FONTCALDA. *top.* Nom de diferents fonts termals de la província de Tarragona i del Baix Aragó. *Etim.:* del llatí *fōnte calīda*, 'font calenta'.

FONT-D'ESPATLA. *top.* Poble de la Ribera de Tastavins, en el part. jud. de Vallderoures.

FONTFREDA. 2. *Llin.* existent a [...] Torrent de Cinca, etc. *Etim.:* grafia aglutinada de *font freda*. (cf. el llinatge castellà *Fuenfria*).

¹² Sembla evident que el DCVB vol fer referència a *Estopanyà*.

¹³ A Favara es parla català nord-occidental pur amb alguns trets del tortosí.

FONTGENINA. *top.* Llogaret annex a Castanesa, en l'Alt Ribagorça. *Fon.:* [foŋčanína] (Ribagorça).

2. FORCAT. 1 c) Llogaret agregat a Bono, en la Vall de Barravés (Alt Ribagorça). *Etim.:* de *forcat* adjectiu, substantivat.

FÓRNOLS. *top. c)* *Fórnols de Tastavins:* poble del Baix Aragó, part. jud. de Vall-de-roures, de llenguatge català. / *Etim.:* del llatí *fornulus, dim. de *fornus*, mat. sign.

2. FRAGA. 1. top. a) Ciutat de 7.000 habitants, situada a la vorera del riu Cinca a 30 km de Lleida, dins de la província d'Osca, però de parlar completament català. *Fon.:* [fráge] (Fraga).

GALLINAT. *Llin.* existent a [...] Fraga...

GARGANTELLA. *top. b)* Barranc situat devers Serranegra i Castanesa (prov. d'Osca). *Etim.:* derivat dim. de *garganta*.

GARÚS. *Llin.* existent a [...] Castanesa, etc.

GAVARRET. *top.* Poblet agregat a Bonansa (Alt Ribagorça). *Fon.:* [gaβarēt] (occ.). *Etim.:* derivat de *gavarra* (art. 1) amb el sufix *-et* que indica lloc o paratge on creix una planta determinada i indicada pel radical.

GAVASSA. *top.* Poble del Ribagorça, de llengua catalana. \ *Etim.:* probablement derivat del radical preromà *gab-* que es troba freqüentment en la toponímia pirenenca i italiana (cf. Rom., XLIII, 30, 38).

GINAST. *top.* Poblet agregat a Montanui, en l'Alt Ribagorça.

GINEBROSA. 1 b) *La Ginebrosa:* poble situat prop d'Aiguaviva d'Aragó, que parla català de transició. *Fon.:* [gineβroza] (occ.). *Etim.:* derivat de *ginebre*.

5. GIRÓ. 1. top. Poblet agregat a Monesma, en l'Alt Ribagorça. *Etim.:* probablement derivat de l'arrel pre-romana *Ger-*, de manera que *Giró* estaria en relació amb *Girona* (< *Gerūnda*) de la mateixa manera que *Barceló* hi està amb *Barcelona*, *Tarragó* amb *Tarragona*, etc.

GISTAU. *top.* Riu afluent del Cinca.

GODIA. *Llin.* existent a [...] Torrent de Cinca, etc.¹⁴ *Etim.:* probablement del nom propi ger. *Gaudia* (cf. Förstermann Altd. Nb. I, 612).

GORBA. *Llin.* existent a [...] Valdellou...

GRAMUNT. *Llin.* existent a [...] Fraga, Torrent de Cinca, etc. \ *Etim.:* potser del llatí *agro montis*, 'camp del mont'.

¹⁴ *Gòdia* és un llinatge també molt freqüent a Mequinensa.

GRANGER. *Llin.* existent a [...] Sopeira...

3. **GRINYÓ.** *Llin.* existent a [...] Tamarit de la Llitera...

2. **GÜELL.** *top. b)* Poble de la Ribera d'Isàvena en el Ribagorça. *Etim.:* segurament pres del gascó *guell*, 'ull'. L'origen llatí ***aquellu**, derivat de **aqua** segons Montoliu, no sembla acceptable, principalment per la dificultat d'explicar el canvi de gènere.

ISAVAL. *Llin.* existent a Ossó de Cinca... *Etim.:* probablement pre-romana, com el toponímic *Isavals* que apareix en l'Acta de consagració de la Seu d'Urgell (segle XI): cf. Meyer-Lübke Noms lloc Urg. (BDC, XI, 5).

ISÀVENA. *top.* Riu del Ribagorça, afluent del Cinca, a la ribera del qual es parla català de transició. \ *Etim.:* del mateix radical pre-romà dels topònims pireneus *Isaba, Isabe, Isaby*, etc. (cf. Rohlf's Gasc. 3).

ISCLES. *top.* Poblet agregat al municipi de Cornudella de Ribagorça.

JOANIQUET. *Llin.* existent a [...] Montanui, etc.

JUSEU. *top.* Poble del Ribagorça, en la frontera lingüística, on encara es parla català. *Fon.:* [čuséu] (nom del dit poble, en la pronúncia local). *Etim.:* probablement provençalisme, com ho proven els fets de no trobar-se documentada aquesta forma sinó en textos rossellonesos o d'autor trobadoresc i d'estar tan prop de la frontera llenguadociana el poble que porta el nom de Juseu.

LABAT. *Llin.* existent a [...] Tamarit de la L., etc. *Etim.:* grafia aglutinada de *l'abat*.

LACORT. *Llin.* existent a Valldellou. *Etim.:* grafia aglutinada de *la cort*.

LAFONT. *Llin.* existent a [...] Pilçà, etc. *Etim.:* grafia aglutinada de *la font*.

LALIGA. *Llin.* existent a Valldellou...

LLAGUNA. *top. a)* *La Llaguna:* nom de dos estanys grans situats un poc a l'oest dels de Barbote (Ribagorça). \ *Etim.:* del llatí **lacūna**, mat. sign.

LLASQUARRI. *top.* Poble de 600 habitants situat en el Ribagorça, prop del riu Isàvena, a 15 qm de Benavarre. *Fon.:* [laskuáři] (en la pronúncia local). *Etim.:* incerta; segons Menéndez Pidal (Rev. Fil. Esp., V, 230-231), del basc *lats gorri*, 'riu vermell'. En els documents antics es troben les variants *Alascorr*, *Alascorre* i *Alascorri*, del nom del dit poble.

LLAVASSUI. *top.* Llogaret agregat al municipi de Gavassa (Ribagorça).

LLEDÓ. *top. b)* *Lledó d'Algars:* poble situat en el Baix Aragó. *Etim.:* del llatí vulgar ***lotōne**, derivat de **lotus**, mat. sign. (cf. RFE, VI, 341; XI, 336).

1. **LLERA.** *top.* *Les Lleres:* partida de terra situada prop de Sopeira. *Etim.:* de *glera*, amb tractament castellà de la *gl-*. No sabem que s'usi la forma *llera* en català, fora del topònim ribagorçà que hem esmentat.¹⁵

LLERINS. *Llin.* existent a [...] Montanui, etc.

LLIMIANA. *Llin.* *Etim.:* probablement d'una forma llatina *Liminiāna derivada del nom propi *Liminius*; sembla afavorir aquest origen la forma *Liminiana* que apareix com a nom de poble català en un document de l'any 1099, i la variant *Limignana* que surt en un document de l'any 982 (cf. Aebischer Topon. 101). En el Nomencl. fochs Cat., a. 1359, apareix anomenat el «castell de Limiyana» (Col. Bof. XII, 108), i en un altre document també del segle XIV es troba la forma *Liminyana* (Col. Bof. XXXIX, 51). El mateix mot trobam en el llinatge castellà *Limiñana*, estès en el català aragonès i en el valencià.

2. **LLITERA.** *top.* a) *La Llitera:* comarca situada al sud del Ribagorça, entre els rius Cinca i Noguera Ribagorçana, que té per capital Tamarit i comprèn, a part d'alguns pobles de parlar aragonès, els següents municipis i llogarets de parlar català de transició: Alins, Calassanç, Açaui, Peralta de la Sal, Quatrecoorts, Baells, Natxar, Sorita, Estopanyà, Saganta, Soriana, Camporrells, Valldellou, Castellonroi, Alcampell, Pelegrinyó, Sant Esteve, Rocafort, Tamarit, Algaió, Albelda, Altorríoc.

LLITERÀ. *top.* Poble situat en el Ribagorça, a l'est de Benavarre, prop de la vorera dreta de la Noguera Ribagorçana.

MAELLA. *top.* Vila situada prop de Casp, en terra aragonesa, però de parla catalana. *Fon.:* [maɛ̞lɛ̞] (en la pronúncia local). *Etim.:* del llatí *macella*, segons Grieria (BDE, XXVI, 53).

MANENT. *Llin.* Existeix la variant *Manén* a Fraga... *Etim.:* del llatí *manente*, 'aturat', 'domiciliat', 'posseïdor de béns seents'.

MARANYÀ. 1. *Llin.* existent a [...] Fraga, etc. *Etim.:* del llatí *Maraniānu, derivat del nom personal *Maranius*.

MARÇOL (escrit també *Marsol*). *Llin.* existent a [...] Bonansa, Benavarre, Sopeira, etc. *Etim.:* derivat de *març*.

¹⁵ *Llera* amb el significat de 'llit d'un riu' es recull tant al *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra com al *Diccionari de la llengua catalana* de l'Enciclopèdia Catalana. *Llera* també el trobem al *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* de Joan Coromines, volum IV, pàgs. 525-526, on es documenta l'existència de *llera* —variant de *glera* 'platja de còdols i areny gruixut', mot peculiar del català occidental— en l'extrem nord-occidental del domini lingüístic català i en l'extrem nord-oriental de l'aragonès. Personalment he sentit emprar espontàniament el mot *llera* amb el significat de 'llit d'un riu' en boca de barcelonins cultes interessats per la llengua i en mitjans de comunicació radicats en la capital de Catalunya: *la llera del Besòs*. Entenc, amb J. Coromines, que tant *glera* com *llera* —forma més pròpia de la Ribagorça— són mots peculiars del català nord-occidental, però no deixa d'ésser curiós veure com *llera* ha arrelat d'alguna manera en el català oriental, cal suposar que a partir de la seua inclusió en diccionaris normatius catalans.

MARINYÓS. *top.* Poblet agregat al municipi de Llasquarre (Ribagorça).

1. **MAS.** *top.* *El Mas del Llaurador* en el terme de Valljunquera. *Etim.:* del llatí **mansu**, mat. sing. | | 1.

MASSALIÓ. *top.* Poble situat en la Ribera de Matarranya (Baix Aragó), prop de Calasseit, dins la província de Saragossa:¹⁶ és de parla catalana; en castellà el seu nom és *Mazaleón*. *Etim.:* de l'àrab **manzil** 'oĵōn' 'posada de fonts' (Asín Topon. 119).

MATARRANYA. *top.* Riu que recorre part de les províncies de Terol i Saragossa i desaigua a l'Ebre; la seva conca està poblada de gent que parla català.

MAURI. 2. *Llin.* existent a [...] Benavarre, Camporrells... *Etim.:* del llatí **Maurus**, nom propi d'home, probablement amb la seva variant ***Maurius**.

MELER. *Llin.* existent a [...] Castanesa, etc.

MEQUINENSA. *top.* Vila de 2.000 habitants situada en la comarca del Baix Aragó, en la confluència dels rius Segre i Ebre. És de parla catalana. *Fon.:* [mikerén-sa] (en la pronúncia local).¹⁷ *Etim.:* segons Asín Topon. 119, de l'àrab **miknāsa** 'granera', còpia de l'actual *Mequines* del Marroc, que en àrab és **Miknāsa** i **Miknās**.

MESALLES. *Llin.* existent a Fraga...

MESQUÍ. *top.* b) Riuet del Baix Aragó, afluent del riu Guadalope. *Etim.:* de l'àrab **meskīn**, mat. sign. 1 (cf. Eguílaz Glos. 450, 451).

MIRALSOT. *top.* *Les Casetes de Miralsot*: poblet del partit municipal de Fraga. *Etim.:* forma aglutinada de *mira al sot*.

MONESMA. *top.* Poble de 350 habitants situat en el partit de Benavarre (Ribagorça).

2. **MONSÓ** o **MONÇÓ.** | | 1. *top.* a) Ciutat de 4500 habitants situada en la part septentrional d'Aragó, a la vorera del riu Cinca, en el part. jud. de Barbastro; s'hi parla castellà aragonès.

1. **MONT.** *top.* b) *El Mont de Roda*: llogaret anexe de Roda, en la Ribera de l'Isàvena (Ribagorça). *Etim.:* del llatí **monte**, mat. sign.

MONTALÓ. *Llin.* existent a [...] Valldenou (Osca).¹⁸

MONTANUI. *top.* Poble de 600 habitants situat en el Ribagorça aragonès, a la vora del Noguera Ribagorçana, prop de Vilaller.

¹⁶ Hauria de dir: dins la província de Terol.

¹⁷ En aquest mateix volum del DCVB es consigna les formes **Miquerensa** i **Miquinença** en relació amb aquesta vila.

¹⁸ Evidentment hauria de dir Valldellou.

MONTFALCÓ. *top. b*) Llogaret agregat al municipi de Fet (Ribagorça).

MONTGAI. *1. top. b*) Llogaret agregat a Lliterà (Ribagorça). *Etim.:* del llatí **monte Gaii**, 'muntanya de Caius' (nom propi d'home).

MONTMARTÍ. *top.* Llogaret agregat al municipi de Cornudella de Ribagorça.

MONT-RAL. *top. b*) Caseiu anexe de Fraga. *Etim.:* del llatí **mōnte regāle**, 'muntanya del Rei'.

MONT-ROIG. *top. f*) *Mont-roig de Tastavins*: poble del Baix Aragó, de llengua catalana, cap de municipi, anomenat oficialment *Monroyo*. *Etim.:* del llatí **mōnte rūbĕo**, 'muntanya roja'.

MONTSEC. *1. top. a*) *Montsec d'Aragó*: la part de la dita serra [= Serra que limita pel sud la Conca de Tremp i servia de partió entre els comtats de Pallars i d'Urgell] compresa entre el Noguera Ribagorçana i el riu Quart. *Etim.:* del llatí **mōnte sĭccu**, 'muntanya seca'.

3. MORA. *1. top. g*) *La Mora*: llogaret agregat al municipi de Llasquarre (Ribagorça). *h*) *La Mora de Montanyana*: llogaret del districte municipal de Montanyana (província d'Osca). *i*) *Mora de Ruviols*: vila que abans pertangué a València i actualment pertany a Aragó (*Mora de Rubielos*) *Fon.:* [móra] (*La Mora* de Montanyana). *Etim.:* probablement de *móra* nom de fruita. El nom de *La Mora* apareix llatinitzat en la forma *Ipsa Mora* en l'Acta de consagració de la Seu d'Urgell (segle IX).

MUNTANYANA. *1. top.* Poblet situat en el Ribagorça aragonès, a la vorera del Noguera Ribagorçana, en el partit judicial de Benavarre. *Etim.:* forma femenina de *Muntanyà* / segons Meyer-Lübke (BDC, XI, 12), del llatí **Montiniānu**, derivat del nom personal **Montinius**, com el topònim francès *Montignan*. En veritat també pot esser una mera aplicació toponímica i antroponímica de l'adjectiu *muntanyà* 'muntanyès'.

2. NARD (escrit també *Nart*). *Llin.* existent a [...] Fraga...

2. NAS. *2. Llin.* existent a [...] Fraga (Aguiló Dicc.). *Etim.:* desconeguda; segurament la mateixa del topònim *Anàs* \ Meyer-Lübke Noms lloch Urg. 8 classifica *Anàs* entre els noms formats amb el sufix cèltic *-asso*, però modernament preval la teoria de l'origen basc (cf. E. Guiter en «Bulletin Philologique et Historique», 1961, p. 341, i Coromines Est. I, 146). / L'ètim llatí **in aquis**, 'en les aigües' (BDC, XX, 18), no és admissible.

NATXÀ. *top.* Poblet agregat al municipi de La Baells (comarca de La Llitera).

NERILL. *top.* Poble situat en la Ribera de l'Isàvena (Ribagorça).

NOALS. *top.* Poble agregat al municipi de Montanui (Alt Ribagorça).

2. **NOGUERA.** *top. b)* *Noguera Ribagorçana*: riu que neix a les Muntanyes Maleïdes, travessa la comarca del Ribagorça servint de frontera entre Catalunya i Aragó i desaigua al Segre, prop de Corbins, després de recórrer 130 quilòmetres. *Etim.*: a primera vista sembla una aplicació del *noguera* art. 1, o sia, del llatí ***nucaria** 'noger'. En la documentació llatina medieval apareix escrit *Nucaria* o *Nocharia* com a nom dels rius Noguera Pallaresa i Noguera Ribagorçana. Però s'han proposat altres etimologies, com la de Montoliu (BDC, X, 32) qui conjectura si *Noguera* vindrà d'un llatí ***navicaria** (derivat de ***navīca** 'barca') i la de Griera (BDC, XVI, 61-62) qui sospita que el nom dels dos *Noguera* (Pallaresa i Ribagorçana) provingui d'una forma catalana arcaica ***neera** procedent del llatí **nīgra**, 'negra', la qual cosa sembla insostenible.

NONASP. *top.* Poble situat en la Ribera de Matarranya, prop de Casp, de llenguatge català malgrat d'estar enclavat dins territori aragonès. *Etim.*: obscura; segurament pre-romana, de la mateixa família dels topònims *Asp*, *Casp*, etc.

OBAC. *top. 1. d)* *Obac dels Masos*: partida de terra en el terme de Sopeira (Ribagorça). *Etim.*: del llatí **opācu** 'mancat de claror'.

OBÍS. *top. 1.* Poblet agregat al municipi de Betesa (Alt Ribagorça). 2. *Llin.* existent a [...] Albelda, etc.

ORIOI. *b)* *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.*: del llatí **aurēōlu**, 'dauradet'.

ORTIGA (*Ortigues*). *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.*: del llatí **urfīca**, mat. sign. | | 1.

OSSÓ. 1. *top. a)* Poble situat a la vora del Cinca, en la comarca de Fraga.

PADARNUI. *top.* Poblet del Ribagorça; llogaret de Vall de Lierp. *Etim.*: probablement de **patērnū** 'paternal', amb el sufix *-ui* abundant en la toponímia pirenenca.

1. **PALOMAR.** 2. *Llin.* existent a [...] Tamarit de la Llitera... *Etim.*: derivat de *paloma*.

PALLEROL. *a)* *top.* Llogaret anexe de Sant Orenç (Ribagorça). *Etim.*: V. Pallerols.

PALLEROLS. 2. *Llin.* existent a [...] Tamarit de la Llitera... *Etim.*: derivat dim. de *pallers* (pl. de *paller*) o del *pallar* que ha donat origen al topònim *Pallars*.

PARDINELLA. *top. a)* Llogaret agregat al municipi de Beranui (Ribagorça).

3. **PARELLA.** 2. *Llin.* existent a [...] Montanui.

2. **PAÜL.** 1. *top.* Gran planura inculta situada entre el Ribagorça i l'Éssera. *Etim.*: del llatí **padūle**, metàtesi de **palūde**, 'llacuna'.

PAÜLS. 1. *top. c)* *Les Paüls d'Isàvena*: poble de la Ribera de l'Isàvena, en el Ribagorça. *Etim.*: del llatí **palūdes**, 'llacunes'.

PELEGRINYÓ. *top.* Poblet de la Llitera agregat a Alcampell.

5. PENA. *f.* Roca espadada (Maella); [...] La forma *Pena* existeix en la toponímia de la ribera del Matarranya (*La Pena de Ribés, la Pena de Boquera, etc.*)... *Etim.*: del llatí *pīnna*, 'merlet' (REW 6514).

PENA-ROJA. *top. 1. a)* Vila del Baix Aragó, en la ribera del Tastavins, on es parla català. *Etim.*: del llatí *pīnna rūbĕa*, 'penya roja'.

PERAFITA. *top. c)* Llogaret annex a Nerill en la Ribera d'Isàvena (Ribagorça). *Etim.*: del llatí *pĕtra fīcta*, 'pedra ficada, fita'.

PERALTA. *top. b)* *Peralta de la Sal*: vila situada en la comarca de La Llitera. *Etim.*: del llatí *pĕtra alta*, 'pedra alta'.

PICAMOIXÓ. *top. ant.* Nom que es donava a un castell que existia a Castelló d'Aragó (*Castejón*).

PILA. *Llin.* existent a [...] Ossó de Cinca, etc. *Etim.*: del llatí *pīla*, mat. sign. I.

PILÇÀ. *1. top.* Poble situat en el Ribagorça. *Fon.*: [pilθá], [pilsá] (Ribagorça).

PINIÉS. *Llin.* existent a Benavarre i Sopeira.

1. PORT. *top. g)* *Ports de Beseit*: muntanyes situades prop de la vila de Beseit, a la frontera de les províncies de Terol i Tarragona. *Etim.*: del llatí *pōrtu* mat. sing.

PORTELLADA. *top.* *La Portellada*: poble de llengua catalana en el Baix Aragó, en la ribera del Tastavins; oficialment s'escriu *La Portillada*.

PUIG. *Llin.* existent a [...] Fraga [...] amb la grafia errònia *Puch*. *Etim.*: del llatí *pōdĭu*, que significava pròpiament 'pedestal, suport', però que en el llatí vulgar de la Gàl·lia prengué el sentit de 'monticle, elevació del terreny' (cf. el fr. *puy*, prov. *pog, puei*, it. *poggio*). En la toponímia els derivats de *pōdĭu* arriben fins a Aragó (*Poyo, Pueyo*).

PUIGVERD. *2. Llin.* existent a [...] Torrent de Cinca, etc. *Etim.*: del llatí vg. *pōdĭu vĭrĭde*, 'muntanya verda'.

PUIMOLAR. *top.* Llogaret agregat al municipi de Cornudella de Ribagorça.

PUJALTÓ. *Llin.* existent a [...] Tamarit de la L., etc. (escrit *Puyaltó* en el català occidental).

PUJOL. *top. a)* [...] s'anomenen així sengles llogarets dels municipis de [...] Monesma (Ribagorça)... Existeix la grafia [...] dialectal *Puyol* en la regió ribagorçana. *Etim.*: del llatí vg. *pōdiōlu, mat. sign. | | 1, dim. de *pōdĭum*, 'muntanya'.

PURROI. *1. top.* Poble situat en el Ribagorça. *Etim.*: contracció de *puiĝ roi* (= *roig*).

QUADRETA. *top.* *La Quadreta*: poblet agregat al municipi de Pobla de Roda (Ribagorça).

QUATRECORTS. *top.* Llogaret del municipi de Peralta de la Sal (La Llitera)
Fon.: [kʷatɾəkõrθ] (en el dialecte local, fronterís amb l'aragonès).

QUEIXIGAR. *top.* Poblet agregat al municipi de Sant Esteve del Mall, en la Ribera de l'Isàvena (Ribagorça aragonès); s'hi parla català xampurrat. *Fon.:* [kiʃigá] (occ.). *Etim.:* derivat de l'aragonès *queixigo* 'roure'.

RÀFELS. *top.* Poble situat en la Ribera del Tastavins (Baix Aragó).

RALUI. 1. *top.* Llogaret anexe a Beranui, en el Ribagorça.

RIBAGORÇA. *top.* Comarca geogràfica i històrica, antic comtat, que s'estén de nord a sud, a ambdós costats del riu Noguera Ribagorçana, des de la vall d'Aran i les muntanyes Maleïdes fins a la serra del Montsec; cast. *Ribagorza*. La part esquerra del dit riu pertany administrativament al principat de Catalunya, província de Lleida, i comprèn els municipis de Barruera, Durro, Vilaller, Espluga de Serra, Llesp, Malpàs, Pont de Suert, Sapeira i Viu de Llevata. La part dreta del riu pertany a Aragó, província d'Osca, i conté els següents municipis de llengua catalana: Aguilaniu, Arenys de Noguera, Benavarre, Beranui, Betesa, Bonansa, Bono, Calvera, Calladrons, Casserres, Castanesa, Castigaleu, Cornudella, Espés, Fet, Gavassa, El Güell, Juseu, Llasquarre, Lliterà, Lluçàs, Monesma, Montanui, Muntanyana, Nerill, Les Pauïls, Pilçà, La Pobla de Roda, Purroi, Queixigar, Roda, Sant Orenç, Serradui, Sopeira, Tolva, La Torre de la Ribera, Viacamp. *Fon.:* [riβagõrsa] (occ.). Var. Form. ant.: *Ribagursa* (Muntaner Cròn., c. 291); *Rippagorça* (Pere IV, Cròn. 27); llatinitzat *Ripacurcia* (Boades Feys 103); *Ripacorca* (a. 939). *Etim.:* compost del llatí *ripa*, 'vorera de riu', i d'un element probablement pre romà **gortia* o **cortia* de significat incert (cf. Rohlf's Gasc. 112).

RIBERA. *top.* **c)** *Ribera de Tastavins:* subcomarca del Baix Aragó, de llengua catalana, que travessa el riu Tastavins i comprèn els municipis de La Portellada, Fórnols, Ràfols,¹⁹ Font-d'espatala, Pena-roja, Mont-roig i Torre d'Arques. **d)** *Ribera d'Algars:* subcomarca del Baix Aragó, de llengua catalana, que rega el riu Algars i comprèn els municipis de Calasseit, Arenys d'Algars, Lledó d'Algars i Cretes. **e)** *Ribera d'Isàvena:* subcomarca del Ribagorça aragonès regada pel riu Isàvena; és de llengua catalana i comprèn els municipis de Les Pauïls, Nerill, Espés, Calvera, La Torre de la Ribera, Serradui, La Pobla de Roda, Roda, Queixigar, Monesma, Castigaleu, El Güell i Llasquarre. **i)** *Ribera:* nom de diversos poblets agregats als municipis de Castanesa (Ribagorça), Cornudella (Ribagorça), etc. *Etim.:* del llatí *rīparīa*, 'propi de la riba'.

1. RIPOLL. 2. Llin. Existeix la variant *Ripol*, produïda probablement per adaptació a l'aragonès, a Montanui... *Etim.:* incerta. La primera síl·laba és una reducció

¹⁹ Cal entendre Ràfels.

de *riu*; la segona apareix en les llatinitzacions medievals relacionada amb **pūllus**, 'poll', 'gall' (*Riopullo* a. 888, *Rivipollo* a. 890, *Rivipullo* en el segle X).

ROCAFORT. 1. *top.* **e)** Llogaret agregat al municipi de Sant Esteve de Llitera. *Etim.*: del llatí medieval ***rōcca fōrte**, 'roca forta'.

RODA. *top.* **c)** *Roda de Ribagorça*: poble de 150 habitants situat prop de Benavarre, vora del riu Isàvena. *Etim.*: El *Roda* toponímic potser tingui un altre origen (pre-romà?); l'ètim àrab **rotba**, 'lloc de refugi', que li atribueix Asín Topon. 130, no és admissible, per raons fonètiques i per la distribució geogràfica del topònim.

ROIES (*Royes*). *Llin.* existent a Fraga... *Etim.*: pl. de *roia*, forma femenina de *roi* (= *roig*), com el cognom castellà *Rojas*.

ROIG. *Llin.* Hi ha la variant *Roi* (escrita sovint *Roy*) a [...] Areny de Ribagorça... *Etim.*: del llatí **rūbēu**, mat. sign. | | | | 1, 2.

ROMAN. *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.*: var. de *Romà*.

SAGANTA. 1. *top.* Llogaret del municipi d'Estopanyà (La Llitera).

SAIDÍ. *top.* Poble situat en la comarca del Baix Cinca, prop de Fraga, dins del territori aragonès però encara de llenguatge català. Oficialment s'anomena *Zaidín*. *Etim.*: de l'àrab **zaidīn**, 'descendants de Zaid'.

SANTIBERI. *Llin.* Hi ha la variant *Saltiveri* a [...] Benavarre... *Etim.*: grafia aglutinada de *Sant Tiberi*.

SAS. 1. **b)** *top.* *El Sas*: llogaret del terme de Cornudella de Ribagorça. *Etim.*: probablement de l'aragonès *saz* (< llatí **salīce** 'salze'), que existeix com a topònim i com a llinatge.

SASOT. *Llin.* existent a [...] Fraga, etc.²⁰

SAURET. *Llin.* existent a [...] Montanui. \ *Etim.*: derivat dim. de *saur* del llatí tardà **sauru** 'groc fosc'.

1. **SEGARRA.** *top.* 1. **b)** *Les Segarres* (Llasquarre) **c)** *Les Segarres Altes* i *Les Segarres Baixes* (Tolva) 3. *Llin.* existent a Ossó de Cinca. *Etim.*: incerta; segurament pre-romana. Potser del basc **sagar**, 'pomera'. Philippon (Rom. XLVIII, 8) cita *Segarra* com a variant d'un altre molt antic que duia *r* simple, entre altres noms propis d'origen cèltic; es troba *Sagarettos* en Holder *Altcelt.* I, 3.

SEGUR. *Llin.* existent a [...] Pilçà, etc.

SENDAMONT. *top.* Llogaret del municipi de Montanui (Ribagorça). V. Sendavall.

²⁰ També existent a Saidí.

SENDAVALL. *top.* Llogaret del municipi de Montanui (Ribagorça). Un altre poblet del mateix municipi es diu *Sendamunt*. *Etim.*: sembla compost de *senda avall*, com l'altre poblet sembla pendre el nom de *senda amunt*.

SENYÍS. *Llin.* existent a Castanesa...

SENYIU. *top.* Poblet del municipi de Montanui (Alt Ribagorça).

SERRADELL (o *Sarradell*). *Llin.* existent a [...] Peralta de la Sal... *Etim.*: derivat dim. de *serrat*.

SERRADUI. *top.* Poble de la Ribera de l'Isàvena (Ribagorça). *Fon.*: [sařaðúij] (occ.). *Etim.*: segons M. Pidal Topon. 22, del basc **sarra-doi**, 'pedregar'.

SERVENT. *Llin.* existent a Bono... *Etim.*: del llatí **serviente**, 'servidor'.

SISCAR (escrit sovint *Ciscar*). *top. a)* Llogaret agregat al municipi de Calladrons (Ribagorça). *Etim.*: derivat de *sisca* amb el sufix *-ar* indicador de lloc abundant d'una planta.

SOBRECASTELL. *top.* Llogaret agregat al municipi d'Areny, en el Ribagorça.

1. SOLIVA. *top. 1.* Llogaret del municipi d'Areny de Noguera (Ribagorça). *Etim.*: grafia aglutinada de *s'oliva* (= l'oliva).

SOLIVETA. *top. a)* Llogaret annex a Monesma, en la Ribera de l'Isàvena (Ribagorça).

SOPEIRA. *top.* Poble situat en el Ribagorça aragonès, en el camí de Tremp a Pont de Suert. *Etim.*: del llatí **sub petra**, 'sota la pedra', nom justificat per estar el poble a redòs d'una gran roca. Apareix anomenat *Supetra* (a. 852) i *Subpetra* (a. 869) a documents publicats ap. Abadal CC, III, 46, 47.

SOPERUNY. *top.* Llogaret del municipi de Cornudella de Ribagorça. *Etim.*: d'un mot llatí vg. ***subpetrūnĭum**, 'posat sota la pedra'. A documents catalans del segle X apareix aquest topònim llatinitzat en les formes *Supedrūnio*, *Supetrūnio*, *Subpetrūngo* (cf. Abadal CC, III).

SORIANA. *top.* Llogaret del municipi d'Estopanyà (La Llitera).

SORIGUER (escrit també *Sorigué*). *Llin.* existent a [...] Tamarit de Llitera... *Etim.*: del llatí **sorĭcarĭum**, 'lloc de rates' o 'agafador de rates'.

SORITA. *top.* Llogaret agregat al municipi de Baells (La Llitera).

SORRIBES. **2.** *Llin.* existent a Tamarit de Llitera... / *Etim.*: del llatí **sub rĭpa**, 'sota la riba'.

SOTORRES. *Llin.* existent a [...] Fraga... *Etim.*: del llatí **sŭb tŭrres**, 'sota les torres', si no és variant per assimilació de *Satorres*.

SUBIA. *Llin.* Hi ha la variant *Subies* o *Subias* a Alcampell...

SUERRI. *top.* Llogaret del municipi de Cornudella de Ribagorça. *Etim.*: d'origen pre-romà, probablement basc. Apareix la variant *Sugerre* l'any 979 (Abadal CC, III, 249).

SUÏLS. *top.* Llogaret annex a Les Paüls (Ribagorça). *Etim.*: del llatí *suiles*, 'corts de porcs'.

TALAIÀ. *top. c)* *Les Talaies*: partida rural de Calaceit (Baix Aragó).

TAMARIT. *top. a)* Nom [...] d'una vila important de la Llitera (Catalunya aragonesa). *Etim.*: podria venir de *tamarit* nom d'arbre, però també pot ésser un nom pre-romà derivat del radical **tamar-** (cf. Men. Pidal Topon. 169).

TASTAVINS. *top.* Riuet del Baix Aragó, afluent del Matarranya. *Etim.*: compost de *tasta* (imperatiu de *tastar*) i *vins* (pl. de *vi*).

TAÛLL. 2. *Llin.* existent a [...] Bono...

TERRETA. *top.* *La Terreta*: petita comarca situada més avall dels congostos de Sopeira, en la conca de la Noguera Ribagorçana.

TERROC (*Tarroç*). *Llin.* existent a [...] Fet, Pilçà, etc.

TOLBA. *top.* Poble situat en la Baixa Ribagorça. *Fon.*: [tɔɫba] (en la pronúncia local). *Etim.*: desconeguda; és possible que, com opina Coromines (Rev. de Ling. Rom. XXIII, 321), procedeixi d'un topònim pre-romà ***Tolūba** o **Tolōba**, amb la terminació de noms ibèrics com *Onuba*, *Salduba*, etc., i amb el radical de *Toló*, *Toledo*, *Tolosa*, etc.

TORQUET. *Llin.* existent a [...] Peralta de la Sal, etc.

TORLARRIBERA. *top.* Poble de l'Alta Ribagorça d'Aragó, on es parla un dialecte de transició catalano-aragonès amb predomini català. *Etim.*: contracció de *torre de la ribera*.

TORRE. *top.* de Monesma (Ribagorça). *La Torre de Baró*: llogaret agregat al municipi de Muntanyana (Ribagorça). *La Torre de Buirà*: llogaret de Bonansa (Alt Ribagorça). *La Torre del Comte*: poble del Baix Aragó, en la ribera alta del Matarranya. *La Torre d'Isàvena*: poble del Ribagorça, a la ribera de l'Isàvena. *Etim.*: del llatí **tūrre**, mat. sign. || 1.

TORREDARQUES. *top.* Poble de la ribera del Matarranya. *Etim.*: compost de *torre d'arques*; en un document de l'any 1280 apareix aquest topònim llatinitzat amb la forma *turris archarum* (Rev. Ling. Rom. XXIII, 330).

TORRENT. *top. c)* *Torrent de Cinca*: poble de la comarca del Baix Cinca (Catalunya aragonesa). *Llin.* existent a [...] Tolba... *Etim.*: del llatí **torrēnte**, mat. sign.

TORRICÓ. *top.* *El Torricó*: nom d'un poble de la comarca de la Llitera. *Fon.*: [tɔɾikó] (occ.). *Etim.*: derivat de *torre* amb el doble sufix diminitiu *-ic -ó*.

TORRICONÀS. *top.* **a)** *Lo Torriconàs:* partida de terra en el terme de Baells [de Llitera?].

3. TRAPA. *top.* *La Trapa:* nom d'un llogaret annex al municipi de Maella (Baix Aragó) [...] hi havia antigament un monestir de frares de la Trapa.

TREMS. *Llin.* existent a [...] Fraga, etc.

TRESSERRA. *top.* **1. b)** Llogaret agregat al municipi de Cornudella de Ribagorça. *Etim.:* del llatí **trans sĕrram**, 'dellà la serra'.

2. TROC (Troch). *Llin.* existent a [...] Montanui, etc.

TURBÓ. *top.* Font termal i determinatiu del llogaret *Les Viles de Turbó*, del terme municipal de la Torre de l'Isàvena (Ribagorça).

URGELLÈS. *Llin.* existent a [...] Ossó de Cinca, etc.

VACAMORTA. *top.* Llogaret del municipi de Merli, a la Ribera de l'Isàvena (Ribagorça).

2. VALL. *top.* **c)** *Vall de Lierp:* poble del Ribagorça. *Vall del Tormo:* poble del Baix Aragó, en la ribera del riu Argars. *Vall-de-roures.* *Etim.:* del llatí **valle**, mat. sign.

VALLABRIGA. *top.* Poble del Ribagorça. *Etim.:* del llatí **valle aprīca**, 'vall assolellada'.

VALLDELLOU. *top.* Poble de la comarca de la Llitera.

VALL-DE-ROURES. *top.* Vila del Baix Aragó, a la vorera del riu Matarranya. *Etim.:* grafia aglutinada de *vall de roures*; en aragonès aquesta vila s'anomena *Vallderrobres*.

VALLJONQUERA. *top.* Poble situat en el Baix Aragó, a la Ribera alta del Matarranya. *Etim.:* del llatí **valle juncaria**, 'vall de joncs'.

VASIMAIOR. *top.* Partida de terra en terme de Berganui (Ribagorça). *Etim.:* del llatí **valle maiōre**, 'vall major' (cfr. J. Coromines en RLiR, XXIII, 50).

VASIMANYA. *top.* Partida de terra en terme de Berganui (Ribagorça). *Etim.:* del llatí **valle magna**, 'vall gran' (cfr. J. Coromines en RLiR, XXIII, 50).

VIACAMP. *top.* Poble del Ribagorça.

VIDIELLA. *Llin.* existent a [...] Calaceit... *Etim.:* del llatí ***vīticĕlla**, derivat dim. de **vītis**, 'vit, cep', per la semblança de les branques enfiladisses amb els serments.

VILA. *top.* **a)** *Les Viles de Turbó:* llogaret annex a la Torre d'Isàvena (Ribagorça). *Etim.:* del llatí **vīlla**, 'casa de camp', i en el llatí tardà 'llogaret, aplec de cases'.

VILACARLE. *top.* Llogaret del municipi de la Torre d'Isàvena (Ribagorça). *Fon.:* [biʎakárʎe] (en la pronúncia local).

VILAPLANA. *top.* 1. **b)** Llogaret annex al municipi de Les Paüls d'Isàvena (Ribagorça). *Etim.:* forma aglutinada de *vila plana*.

VILAR. *top.* 1. **c)** *Vilar d'Arenys:* poblet agregat al municipi de Calaceit (Baix Aragó).²¹

VILELLA. *top.* 1. **d)** Poble de la comarca del Baix Cinca (Catalunya aragonesa). *Etim.:* del llatí *villēlla*, dim. de *vīlla* 'vila'.

VILETA. *top.* 1 **a)** *La Vileta:* poblet agregat al municipi de Serradui (Ribagorça).

VINYAL. *top.* 1 **a)** Llogaret del terme de Montanui (Alt Ribagorça). *Etim.:* del llatí *vinēāle*, mat. sign.

VINYOLA. 2. Llin. existent a [...] Ossó de Cinca, etc.

VISALIBONS. *top.* Llogaret del municipi de Torre d'Isàvena (Ribagorça).²² *Fon.:* [bisalibóns] (occ.).

XIRIVETA. *top.* Llogaret del municipi de Lliterà (Ribagorça).

ZANUY. Llin. existent a [...] a Fraga, etc.

ZAPORTA. Llin. existent a [...] Ossó de Cinca, etc.

²¹ Per consulta directa, a Calaceit ningú no m'ha sabut donar raó d'aquest poblet.

²² Veuu ací mateix *bissalibons*.